

Mnenja slovenske javnosti o gozdovih

Slovenian Public Opinion on Forests

Brina MALNAR*, Milan ŠINKO**

Izveček:

Malnar, B., Šinko, M.: Mnenja slovenske javnosti o gozdovih. *Gozdarski vestnik*, št. 5-6/1998. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 6

V raziskavi 'Slovensko javno mnenje 1997' so bili anketiranci vprašani tudi o pomenu gozdov za rekreacijo in kot viru dohodka, ogroženosti gozdov zaradi onesnaženosti zraka, pretirane sečnje ter interesov zasebnih lastnikov gozdov ter kdo naj odloča o gospodarjenju z zasebnimi gozdovi. Odgovori so analizirani, med drugim, glede na izobrazbo anketirancev, lastniške povezanosti z gozdom ter glede na politično usmeritev (levo, desno). Prikazane so razlike med gozdno-gospodarskimi območji. Narejena je primerjava odgovorov o ogroženosti gozdov ter izbranimi kazalci o izvajanju poseka v gozdovih.

Ključne besede: javno mnenje, gozdarska politika

Abstract

Malnar, B., Šinko, M.: Slovenian Public Opinion on Forests. *Gozdarski vestnik*, No. 5-6/1998. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 6

In the "Slovenian public opinion 1997 survey", the surveyed persons were asked about the importance of the forests for recreation purposes, and as a source of income, on how forests were endangered due to air pollution, exaggerated cutting, and the interests of private forest owners. They were also asked who should decide on the management of private forests. The response patterns were analyzed, in particular, according to the surveyed persons' education, the (non)ownership status, as well as to political sympathies (right, left). The differences between the forest management regions (FMR) are examined, and a comparison of respondents' perceptions of the endangeredness of forests is made with some hard data on the actual extent of cutting within a given FMR.

Key words: public opinion, forest policy

1 UVOD IN METODE DELA

1 INTRODUCTION AND WORKING METHODS

Fakulteta za družbene vede je leta 1997 v okviru redne ankete Slovensko javno mnenje (SJM) povpraševala tudi o odnosu javnosti do gozdov. Doslej so bili v raziskavi SJM anketiranci že večkrat vprašani o gozdovih, vendar vedno le z enim samim splošnim vprašanjem, ki je bilo ponovljeno vsakih nekaj let. V raziskavi leta 1997 pa je bil prvič na voljo širši sklop vprašanj na to temo, zato lahko natančneje oziroma konkretnije opazujemo tudi odnos anketirancev do gozda. Vključeni so bili različni vidiki, kot npr. to, kakšen pomen anketiranci pripisujejo gozdu kot kraju za oddih in kot viru dohodka, kaj po njihovem mnenju ogroža gozdove ter tudi to, kdo naj z gozdovi gospodari. Zastavljena vprašanja o gozdovih in gozdarstvu v raziskavi lahko uvrščamo v skladu s tipologijo raziskovalnih področij javnomnenjskih raziskav o gozdarstvu v Srednji Evropi (SCHMITHÜSEN / KAZEMI / SEELAND 1995) v področja analize stališč javnosti o problemih propadanja gozdov, odnosa do rekreativne vloge gozda in analize problemov gospodarjenja z gozdovi in njihove zaščite.

Anketa Slovensko javno mnenje je narejena na vzorcu polnoletnih prebivalcev Slovenije na podlagi registra prebivalstva in na način slučajnega izbora (TOŠ / MALNAR, 1995). To ji zagotavlja reprezentativnost za celotno slovensko populacijo, kar pomeni, da je mogoče rezultate ankete z veliko

* Dr. B. M., dipl. soc., Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Kardeljeva pl. 5, 1000 Ljubljana, SLO.

** Mag. M. Š., dipl. inž. gozd., ekon. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, SLO.

zanesljivostjo posplošili na celotno prebivalstvo Slovenije. Končno število anketiranih v anketi je bilo 1 005, anketa pa je potekala od 21. novembra do 24. decembra 1997 po vsej Sloveniji.

- Nekaj podatkov o demografski strukturi anketnega vzorca SJM 97:
- spol: 48,4 % moških in 51,6 % žensk;
  - izobrazba: 33 % osnovna šola, 24 % poklicna, 30 % srednja, 13 % vsoka;
  - delovna aktivnost: 51,9 % zaposlenih, 7,8 % brezposelnih, 26,2 % upokojeincev ter 14,1 % drugih delovno neaktivnih;
  - poklic/kvalifikacija: 46,6 % (ne)kvalificiranih delavcev, 28,9 % nižjih uslužbencev, 16,7 % višjih uslužbencev, 3,7 % podjetnikov, 4,0 % kmetov;
  - tip naselja: 41,3 % mestna naselja, 19,4 % primestna, 39,2 % vaska;
  - starost: 18,6 % do 25 let, 28,7 % med 26 in 40, 19,3 % med 41 in 50, 21,0 % med 51 in 65, 12,4 % nad 66.

2 REZULTATI

2 RESULTS

2.1 Medčasovne primerjave

2.1 Cross-time comparisons

Raziskave SJM so že večkrat spraševale o gozdu in to vedno v okviru širšega sklopa vprašanj o ogroženosti okolja. Anketiranci so bili naprošeni, da ocenijo, koliko jih v njihovem življenjskem in delovnem okolju ogrožajo različni pojavi. Rezultati za tri meritve so prikazani v preglednici 1.

Iz podatkov lahko vidimo, da so bili leta 1986 anketiranci na splošno manj zaskrbljeni za stanje okolja kot v naslednjih dveh meritvah. Opazen skok v njihovi skrbi za okolje se zgodi prav med meritvama 1986 in 1990. To lahko pripisemo dejstvu, da so šele v drugi polovici osemdesetih let ekološki problemi postali v javnosti zelo odmevni, kar je bila predvsem posledica povečane dejavnosti ekoloških gibanj in nato pojava strank 'zelenih', ki ju je predvsem vzpodbudila nesreča v Černobilu. To dogajanje je tudi drugod po svetu močno povečalo zanimanje in skrb javnosti za okolje. V meritvi 1993 lahko vidimo, da je zaskrbljenost za okolje na splošno zopet nekoliko upadla, vendar še zdaleč ne toliko, kot je prej narasla.

Preglednica 1. Koliko vas ogrožajo naslednji pojavi (odsotek sestevka odgovorov 'zelo me moti' in 'življenjsko me ogroža').

Table 1. To what extent are you personally threatened by the following: (the percentage of the sum of responses 'very threatening' and 'life threatening')

Vprašanje / Question	1986	1990	1993
Propadanje gozdov Forest decline	30,3	66,1	57,4
Onesnažen zrak Air pollution	19,8	48,0	36,8
Hrup prometa Traffic noise	12,7	29,8	24,7
Onesnažena naselja Pollution of settlements	21,1	49,0	41,4
Onesnažene vode Water pollution	22,8	56,3	47,1
Onesnaženost narave Pollution of nature	23,1	55,9	46,0
Kemikalije v hrani Chemicals in food	29,7	62,2	50,3
Nuklearne elektrarne Nuclear power plants	15,0	50,4	36,0

Za nas je zlasti zanimiv podatek, da je anketirance med vsemi sedmimi vidiki ogrožanja okolja najbolj skrbelo stanje gozdov in to velja za vse tri meritve. Zelo zaskrbljujoča je bila po mnenju anketirancev tudi prisotnost kemikalij v hrani ter onesnaženost voda in narave nasploh, a še vedno manj kot stanje gozdov. Ta rezultat je nekoliko presenetljiv, saj bi pričakovali, da bodo anketirance najbolj skrbele tiste nevarnosti, ki lahko njihovo zdravje najbolj neposredno ogrozijo (kot npr. uživanje strupov s hrano ali vodo).

Izrazito skrb za stanje gozdov bi deloma lahko razložili s tem, da ima gozd v zavesti Slovencev pomembno mesto kot nepogrešljivi del slovenske krajine - zato je javnost tu močno občutljiva. Del razlage je verjetno tudi v tem, da je bila problematika stanja gozdov v vseh teh letih medijsko zelo prisotna, zato so anketiranci ta vidik ogroženosti okolja zaznavali bolj kot nekatera druge. Takšen učinek medijev lahko zelo jasno vidimo zlasti na primeru jedrskih elektrarn, kjer se zavedanje tega problema med prvo in drugo meritvijo izredno poveča, saj je bila ta problematika po Černobilu v medijih zelo prisotna.

Omeniti moramo tudi dejstvo, da je bilo prav vprašanje o ogroženosti gozdov, za razliko od ostalih šestih problemov, zastavljeno na dokaj dramatični način - anketirance so namreč spraševali, če jih skrbi 'propadanje gozdov'. To je lahko pri njih vzbudilo predstavo, da je stanje gozdov slabše, kot je v resnici, zato je bila njihova skrb še toliko večja. Ne glede na to pa so rezultati predhodnih meritev nakazovali veliko zanimanje oziroma skrb javnosti za stanje gozdov. Zato je še toliko bolj koristno, da smo to tematico v letu 1997 lahko obdelali širše in z več različnih vidikov.

2.2 Gozd kot kraj za oddih in vir dohodkov

2.2 Recreational value of forest and forest as source of income

Najprej nas je zanimalo, kako pomemben je za naše anketirance gozd kot kraj za rekreacijo in oddih, ter kako pomemben je zanje kot vir dohodkov.

Vprašanje <i>Question</i>	Zelo pomemben <i>Very important</i>	Pomemben <i>Important</i>	Niti pomemben, niti nepomemben <i>Neither important nor unimportant</i>	Ni pomemben <i>Not important</i>	Sploh ni pomemben <i>Not important at all</i>
Kraj za oddih <i>Recreation</i>	62,1	29,1	3,8	3,1	1,9
Vir dohodkov <i>Source of income</i>	15,5	27,7	14,7	18,1	24,0

Iz prikaza v preglednici 2 lahko vidimo, da je za anketirance izredno pomembna zlasti rekreativna vloga gozda. Skoraj dve tretjini (62,1 %) jih navaja, da je gozd v tem smislu zelo pomemben in le nekaj odstotkov je takih, ki menijo, da ni pomemben. Ob tem je zanimivo, da je med našimi anketiranci le dobra tretjina (35,4 %) takih, ki vsaj občasno hodijo v naravo. To nam pove, da pomen gozda kot kraja za oddih zelo visoko vrednotijo tudi tisti, ki v gozd sploh ne hodijo. Razlog je lahko ta, da ti anketiranci visoko vrednotijo gozd kot že zgolj svoje potencialno 'prbežališče' za rekreacijo in oddih. Ali pa tudi to, da visoko vrednotijo rekreativni pomen gozda za družbo nasploh in ne le zase osebno.

Kljub vsemu pa anketiranci, ki dejansko hodijo v naravo, vrednotijo rekreativni pomen gozda še višje - zlasti pa tisti, ki hodijo v naravo redno, kar nam prikazuje preglednica 3.

Preglednica 2 Rekreativni in dohodkovni pomen gozda (%)

Table 2. Recreational value of forest and forest as source of income (%)

Preglednica 3: Pomen gozda za odoh glede na pogostost slika z naravo v zadnjem letu (%)

Table 3: Recreational value of forest by the frequency of visits to the countryside in last 12 months (%)

Pomen gozda za odoh Recreational value	Število obiskov na leto / Frequency of visits per year			
	0 obiskov 0 visits	1-20 obiskov 1-20 visits	21-99 obiskov 21-99 visits	100 in več 100 or more
Zelo pomemben Very important	58,1	53,4	74,3	82,6
Pomemben Important	30,4	39,7	23,9	14,8

Precej manj pomemben pa je za anketirance gozd kot vir dohodkov, saj jih 15 % navaja, da je gozd zanje 'zelo pomemben' vir dohodkov, dobra četrtina pa jih ocenjuje, da je 'pomemben'. Spet je zanimivo to, da je med našimi anketiranci le 28 % takih, ki izhajajo iz družin z gozdom. To lahko bodisi pomeni, da je za del anketirancev gozd vir dohodkov, četudi niso lastniki gozda, ali pa zopet to, da so anketiranci ocenjevali dohodkovni pomen gozda v družbi nasploh in ne le zase osebno.

Med anketiranci, ki prihajajo iz družin z gozdom jih 22,9 % navaja, da je gozd zanje 'zelo pomemben' vir dohodka, nadaljnjih 31,4 % pa, da je 'pomemben'. Za preostalih 45,7 % anketirancev iz gozdno-lastniških družin pa gozd po njihovih lastnih ocenah ni pomembnejši vir dohodkov.

Podatki kažejo, da je gozd ekonomsko bistveno važnejši za podeželsko prebivalstvo: 60 % anketirancev s podeželja tako navaja, da je gozd zanje v tem smislu pomemben ali zelo pomemben, medtem ko je ta delež med mestnim prebivalstvom 31 %. Razlog je seveda v tem, da je med podeželskim prebivalstvom veliko več lastnikov gozdov. Tako je med anketiranci iz mestnih krajevnih skupnosti le 10,5 % takih, ki prihajajo iz družin z gozdom, med anketiranci iz vaških krajevnih skupnosti pa je takih kar 51,8 %.

2.3 Dejavniki ogrožanja gozdov

2.3 Factors threatening forests

V naslednjem sklopu vprašanj smo anketirance spraševali, koliko so po njihovem mnenju slovenski gozdovi ogroženi zaradi naslednjih dejavnikov: interesov zasebnih lastnikov, pretrane sečnje ter onesnaženega ozračja.

Prikaz rezultatov je v preglednici 4. Iz podatkov lahko vidimo, da anketirance na splošno skrbita vsi vidiki ogroženosti gozdov. V vseh treh primerih namreč več kot polovica anketirancev ocenjuje, da navedeni pojav gozdove ogroža. Še zlasti anketirance skrbita onesnaženo ozračje ter pretrana sečnja. Kot sorazmerno manjšo nevarnost pa ocenjujejo interese zasebnih lastnikov, kjer je predvsem nižji delež tistih, ki menijo, da ti interesi gozdove 'zelo ogrožajo'.

'Interesi zasebnih lastnikov' so tisti vidik ogrožanja gozdov, kjer se anketiranci v svojih ocenah najbolj razlikujejo. Po pričakovanju na razlike v ocenah vpliva, ali anketiranec prihaja iz družine lastnikov gozdov ali ne. Tako 68,9 % anketirancev iz nelastniških družin ocenjuje, da ta grožnja

Preglednica 4: Koliko slovenske gozdove ogrožajo. (%)

Table 4: To what extent are Slovenian forests endangered by the following. (%)

Vprašanje Question	Zelo ogroža Very endangering	Ogroža Endangering	Neodločen Undecided	Ne ogroža Not endangering	Sploh ne ogroža Not endangering at all
Interesi zasebnih lastnikov Interests of private owners	26,4	39,1	17,4	13,3	3,8
Pretrana sečnja Excessive cutting	40,7	44,6	8,0	4,5	2,2
Onesnaženo ozračje Air pollution	46,6	44,1	5,6	3,1	0,6

obstaja (v odgovori 'zelo ogroža' ali 'ogroža'), nasproti 56,8 % anketirancev iz lastniških družin. Razlike so tudi med izobrazbenimi skupinami, saj interese zasebnih lastnikov kot grožnjo vidi 58,6 % anketirancev z osnovno šolo, nasproti 72,3 % anketirancev z visoko šolo. To grožnjo vidi tudi večji delež meščanov (70,5 %) kot podeželjanov (59,4 %). Kmetje pa so edina skupina, kjer manj kot polovica vprašanih soglaša z obstojem te grožnje (le 24,1 %).

Kar zadeva 'pretrano sečnjo' so razlike podobne, le da manj izrazite. Obstoj te grožnje spet zaznava več nelastnikov (87,3 %) kot lastnikov (80,4 %), več tistih z visoko izobrazbo (91,5 %) kot tistih z osnovnošolsko (83,0 %), več meščanov (88,3 %) kot podeželjanov (82,2 %) in najmanj kmetov (67,7 %).

Razlike med skupinami se še nekoliko zmanjšajo pri tretjem vidiku ogrožanja gozdov (onesnaženem ozračju), kjer je le v skupini kmetov delež tistih, ki to grožnjo zaznavajo, opazneje manjši (75,0 %). Pri skoraj vseh ostalih skupinah se ta delež giblje okoli 90 %.

Zanimivo pa je, da pri vprašanju ogroženosti gozdov obstajajo tudi nekatere politične razlike, ki jih ilustrira prikaz v preglednici 5.

	Interesi zasebnih lastnikov Interests of private owners	Pretrana sečnja Excessive cutting	Onesnaženo ozračje Polluted air
Velj / All	65,5	85,3	90,7
Politična orientacija: Political orientation:			
Levo / Left	71,0	90,8	91,7
Sredina / Centre	67,7	85,9	90,2
Desno / Right	51,0	80,0	89,8
Nekdanji sistem: Former polit. system:			
Pozitiven odnos Positive evaluation	73,7	90,3	91,5
Usvinotežen odnos Neutral evaluation	65,7	85,5	90,3
Negativen odnos Negative evaluation	50,0	79,4	90,3

Preglednica 5: Ocena nevarnosti za gozd glede na politično usmerjenost anketirancev (odstotek vsote odgovorov 'ogroža' in 'zelo ogroža').

Table 5: The assessment of threats to the forest according to respondent's political orientation (the percentage of the sum of responses 'dangerous' and 'very dangerous').

Ogroženost gozdov zaradi interesov zasebnih lastnikov opazno bolj zaznavajo levo usmerjeni anketiranci (71 %) ter tisti, ki imajo pozitiven odnos do nekdanjega socialističnega sistema (73,7 %). Nasprotno pa jo opazno manj zaznavajo desno usmerjeni (51,0 %) ter tisti z negativnim odnosom do preteklega sistema (50 %).

Tak vzorec razlik se ohrani tudi pri drugem vidiku ogrožanja gozdov (pretrana sečnja), le da ni tako izrazit. Verjetno se 'politične' razlike v ocenah tu ohranijo prav zato, ker 'pretrana sečnja' še vedno vsebuje vidik zasebnega ogrožanja gozdov, saj je po logiki stvari dejanje lastnika gozda.

Anketiranci povezujejo 'pretrano sečnjo' z 'interesi lastnikov' ($F=195,119^{***}$, Cramer $V=0,326^{***}$). Natančneje smo ugotavljali odnos med mnenjema, da ogroža gozdove 'pretrana sečnja' in 'interesi lastnikov gozdov' z uporabo asimetričnosti povezanosti (L-lambda) (SIEGEL 1989). Anketiranci menijo, da na 'pretrano sečnjo' vplivajo 'interesi lastnikov' ($L_{pretrana sečnja} = 0,152^{***}$), obratna odvisnost pa ne obstaja ($L_{interesi lastnikov} = 0,000^{***}$).

Zato pa v primeru tretje grožnje (onesnaženo ozračje) politične razlike povsem izginejo, saj je ta vidik ogrožanja gozdov očitno 'politično nevtralen'. To nam pove, da se aktualne politične razprave o gozdovih odražajo tudi v stalističnih anketirancev do nekaterih dejavnikov ogrožanja gozdov. Očitno je zlasti to, da je politična določenost mnenj anketirancev toliko večja, kolikor bolj z vprašanji na kakršen koli način posežemo na področje lastništva gozdov, kar bomo videli tudi v nadaljevanju.

2.4 Gospodarjenje z zasebnim gozdom

2.4 Management of private forests

Zadnje vprašanje iz mnenjskega sklopa o gozdu se je nanašalo na gospodarjenje z zasebnim gozdom. Anketirance smo spraševali ali naj z njim gospodari lastnik gozda sam ali država. 13 % anketirancev se o tem ni moglo opredeliti (odgovori 'ne vem'). Med ostalimi anketiranci pa jih je 69,3 % menilo, naj z zasebnim gozdom gospodari lastnik sam, 30,7 % pa, naj z njim gospodari država.

Posamezne skupine anketirancev se v odgovorih na to vprašanje zopet razlikujejo. Tako lahko po pričakovanju ugotovimo, da so anketiranci iz gozdno-lastniških družin bolj naklonjeni temu, da z zasebnim gozdom gospodari lastnik. Tako jih meni 82,8 %, med anketiranci iz nelastniških družin pa 63,7 %.

Odgovori pa se razlikujejo tudi med različnimi izobrazbenimi skupinami, ter tudi med skupinami različno politično opredeljenih. V ilustracijo navajamo preglednico 6.

Preglednica 6: Odnos do gospodarjenja z gozdom po skupinah po izobrazbi in politični orientaciji
Table 6. Attitudes toward forest management by level of education and political orientation

	% odgovorov 'odloča naj lastnik'						
	% of 'let the forest owner manage the forest' responses						
	Vsi (k)*	lastniki	nelastniki	Vsi (k)*	lastniki	nelastniki	
	All (k)*	owners	non-owners	All (k)*	owners	non-owners	
Osnovna Primary	79,1	87,6	73,7	Levo Left	48,5	78,9	40,3
Poklicna Vocational	73,7	86,2	68,6	Sredina Centre	67,4	75,0	64,7
Srednja Secondary	63,6	73,3	60,5	Desno Right	73,5	91,7	63,6
Visoka University	50,0	70,6	46,2				

* Vsi (k) - vsi v posamezni kategoriji (npr. vsi z osnovno šolo)

* All (k) - all in individual categories (eg. everybody having primary education)

Vidimo lahko (prvi stolpec), da se med vsemi anketiranci z osnovnošolsko izobrazbo 79,1 % zavzema za to, da z gozdom gospodari lastnik, med vsemi anketiranci z visokošolsko pa le 50 %. Podobno se med vsemi desno usmerjenimi anketiranci 73,5 % zavzema za gospodarjenje lastnika, nasproti 48,5 % tistih, ki so levo usmerjeni. Vendar se slika precej spremeni, če te skupine še nadalje razdelimo na lastnike in nelastnike (drugi in tretji stolpec). Tako se med anketiranci z visokošolsko izobrazbo, ki obenem prihajajo iz gozdno-lastniških družin, kar 70,6 % zavzema za gospodarjenje lastnika. Podobno je pri levo opredeljenih anketirancih - če prihajajo iz gozdno-lastniških družin se v veliki večini (78,9 %) zavzemajo za to, da z zasebnim gozdom gospodari lastnik.

Nasprotno pa se v skupinah nelastnikov (tretji stolpec) ohranijo precejšnje razlike po izobrazbi in politični usmerjenosti. Skupini najbolj izobraženih

ter levo usmerjenih anketirancev-nelastnikov se tako pretežno zavzemata za to, da z zasebnim gozdom gospodari država. Skupni manj izobraženih in desno usmerjenih pa pretežno za to, da z njim gospodari lastnik gozda, četudi sami ne prihajajo iz gozdno-lastniških družin. Lahko bi torej rekli, da se opredeljevanje anketirancev zelo spremeni zlasti v primeru, ko je nekdo lastnik gozda (tako npr. levo usmerjeni anketiranci postanejo naklonjeni lastnikom, če so sami lastniki). Če anketiranec prihaja iz gozdno-lastniške družine, njegov interes za gospodarjenje s svojim gozdom očitno prevlada nad njegovimi političnimi opredelitvami. Pri nelastnikih pa ni opaziti izenačevanja stališč, ki bi bilo posledica dejstva, da so vsi nelastniki.

Na koncu lahko ugotovimo, da je na splošni ravni naklonjenost gospodarjenju lastnika z zasebnim gozdom kljub vsemu prevladujoča, saj tako meni 69,3 % vseh anketirancev. Posamezne skupine, ki dajejo prednost državi (npr. najvišje izobraženi), predstavljajo namreč le manjši delež anketirancev oziroma slovenske populacije.

2.5 Primerjave po gozdnogospodarskih območjih

2.5 Forest management region (FMR) comparison

Anketirance smo s pomočjo podatkov o občinah in okoliših prebivališča uvrstili v ustrežna gozdnogospodarska območja (GGO) in izračunali povprečne vrednosti odgovorov na vprašanja o gozdu in gozdarstvu. Število anketirancev po GGO je bilo naslednje: Tolmin (TO) 73, Bled (BL) 38, Kranj (KR) 67, Ljubljana (LJ) 270, Postojna (PO) 21, Kočevje (KO) 28, Novo mesto (NM) 37, Brežice (BR) 55, Celje (CE) 71, Nazarje (NA) 22, Slovenj Gradec (SG) 38, Maribor (MB) 172, Murska Sobota (MS) 61 in Sežana (SE) 50 anketirancev. Slučajnostni izbor je povzročil, da so nekatere vrednosti spremenljivk po GGO, ki bi lahko vplivale na gozdarski del raziskave, podčunjene (na primer: delež zasebnih lastnikov gozdov, kar je vidno v preglednici 9).

2.5.1 Pomen gozda za rekreacijo in kot vir dohodka po GGO

2.5.1 Recreational value of forest and forest as source of income by FMR

V Preglednici 7 so prikazana povprečja za rekreativni in dohodkovni pomen gozda na podlagi ovrednotenja odgovora 1 za 'zelo pomemben', 2 'pomemben', 3 'niti, niti', 4 'ni pomemben' in 5 za odgovor 'sploh ni pomemben'. Nižje povprečje izraža večjo pomembnost vlog gozda za anketirance.

Največji pomen gozda kot kraja za oddih so izrazili anketiranci nazarškega in slovenjegraškega gozdnogospodarskega območja, najmanjši pa je na novomeškem (z opaznim razponom ocen) in brežiškem območju. Vrednosti v vseh območjih so med ocenama 'zelo pomemben' in 'pomemben'. Razlike med območji so majhne. Opaznejše in statistično značilne ($F=3,432$, $P>0,001$) so samo razlike med območji glede na pomen gozda kot vira dohodka. Da je gozd pomemben vir dohodkov menijo predvsem anketiranci kočevskega in novomeškega območja, medtem ko na celjskem in predvsem slovenjegraškem območju ocenjujejo, da je dohodek, ki izvira iz gozda, malo pomemben. Razlike med anketiranci so pri ocenjevanju pomembnosti gozda kot vira dohodka velike na vseh območjih.

Preglednica 7. Rekreativni in dohodkovni pomen gozda po gozdnogospodarskih območjih (1 - zelo pomemben, 5 - sploh ni pomemben)

Table 7. Recreational value of forest and forest as source of income by FMR (1 - very important, 5 - not important at all)

GGO FMR	Gozda kot kraj za oddih Forest as recreational area		Gozd kot vir dohodkov Forest as a source of income	
	Povprečje Mean	Stand. odklon Std. Deviation	Povprečje Mean	Stand. odklon Std. Deviation
Tolmin	1,57	0,75	2,82	1,46
Bled	1,58	0,76	3,16	1,36
Kranj	1,55	0,79	3,22	1,51
Ljubljana	1,42	0,74	3,14	1,42
Postojna	1,52	0,81	2,70	1,42
Kočevje	1,57	0,96	2,04	1,10
Novo mesto	1,92	1,23	2,49	1,33
Brežice	1,69	0,98	3,28	1,56
Celje	1,45	0,79	3,19	1,48
Nazarje	1,32	0,65	3,14	1,36
Slovenj Gradec	1,34	0,63	3,92	1,32
Maribor	1,62	1,02	3,16	1,35
Murska sobota	1,65	0,84	2,92	1,36
Sežana	1,54	0,95	2,86	1,34
Skupaj / Total	1,54	0,86	3,07	1,43

2.5.2. Ogroženost gozdov po GGO

2.5.2. Threats to forests by FMR

Povprečne vrednosti po gozdnogospodarskih območjih smo izračunali z upoštevanjem vrednosti 1 za 'zelo ogroža', 2 'ogroža', 3 'neodločen', 4 'ne ogroža' in 5 'sploh ne ogroža'.

Razlike med mnenji o virih ogrožanja gozdov so med gozdnogospodarskimi območji majhne in neznatne. Na vseh območjih anketiranci menijo, da so gozdovi ogroženi zaradi vseh treh navajanih vzrokov. Najmanjša odstopanja med območji so pri ocenjevanju onesnaženega zraka kot vira ogrožanja gozda, največja pa pri interesih zasebnih lastnikov. Na vseh

Preglednica 8. Ocene ogroženosti gozdov po gozdnogospodarskih območjih (1 - zelo ogroža, 5 - sploh ne ogroža)

Table 8. To what extent are Slovenian forests endangered by the following (1 - very endangering, 5 - not endangering at all)

GGO FMR	Interesi zasebnih lastnikov Interests of private owners		Pretrkana sečnja Excessive cutting		Onesnaženo ozračje Polluted air	
	Povprečje Mean	Stand. odklon Std. Deviation	Povprečje Mean	Stand. odklon Std. Deviation	Povprečje Mean	Stand. odklon Std. Deviation
Tolmin	2,51	1,08	1,81	0,92	1,68	0,70
Bled	2,49	1,24	2,14	1,08	1,78	0,99
Kranj	2,41	1,26	1,85	1,00	1,50	0,66
Ljubljana	2,24	1,12	1,77	0,82	1,67	0,73
Postojna	2,30	1,22	1,81	0,98	1,57	0,51
Kočevje	2,50	1,32	1,70	0,91	1,64	0,68
Novo mesto	2,40	1,03	2,06	1,04	2,00	0,94
Brežice	2,08	1,17	1,75	1,02	1,63	0,71
Celje	2,21	0,90	1,74	0,71	1,68	0,78
Nazarje	2,55	1,47	1,73	0,70	1,73	0,98
Slovenj Gradec	2,26	1,12	1,68	0,78	1,43	0,55
Maribor	2,24	1,08	1,83	0,97	1,67	0,84
Murska sobota	2,27	1,03	1,95	0,94	1,75	0,75
Sežana	2,19	0,82	2,00	1,06	1,76	0,87
Skupaj / Total	2,29	1,11	1,83	0,91	1,67	0,77

območjih je vrstni red virov ogrožanja enak: najbolj ogroža onesnaženo ozračje, potem pretirana sečnja in kot zadnje interesi lastnikov gozdov.

Prevladujoče mnenje anketirancev, da gozdove ogroža 'pretrana sečnja in 'interes lastnikov', smo primerjali z uradnimi podatki o realizirani sečnji in poseku brez odobritve javne gozdarske službe po območjih v letih od 1994 do 1996 (preglednica 9). Uporabili smo podatke letnih poročil Zavoda za gozdove Slovenije (ki sicer po nekaterih mnenjih vsebujejo prenizke vrednosti). Realizacija dopustnega poseka po gozdnogospodarskih načrtih je bila na vsen GGO nižja od možnega, zato predvidevamo, da si anketiranci niso oblikovali stališča do tega vprašanja na podlagi uradnih poročil, pač pa na drugačne načine. Predvidevali bi lahko, da menijo, da pretrana sečnja ogroža gozdove zaradi osebnih izkušenj med obiskom gozda, vendar je ta povezanost neznatna. Več kot 83 % tistih, ki so neaktivni in po predpostavki ne obiskujejo gozda, namreč pripisuje ogroženost tudi pretirani sečnji.

GGO Forest management region	% poseka brez odobritve % of non- authorised cut	% realizacija etata % realization of annual allowable cut	Delež lastnikov gozdov v raziskavi Share of private forest owners in survey %
Slovenija / Slovenia	4,6	49	28,3
Tolmin	0,6	49	37,0
Bled	4,4	57	15,8
Kranj	7,1	60	25,4
Ljubljana	10,6	51	21,9
Postojna	0,7	50	52,4
Kočevje	1,6	64	39,3
Novo mesto	2,6	45	59,5
Brežice	7,0	46	47,3
Celje	8,0	42	23,9
Nazarje	5,0	51	4,5
Slovenj Gradec	2,6	56	5,3
Maribor	5,5	35	24,4
Murska sobota	2,5	35	37,7
Sežana	2,4	34	40,0

Preglednica 9 Realizacije dopustnega poseka in poseka brez odobritve - povprečje 1994-1996 po gozdnogospodarskih območjih
Table 9 Realization of annual allowable cut and share of non-authorised cut -average 1994-1996 according to FMR

Povezanost med realizacijo etata, posekom brez odobritve ter ocenami ogroženosti gozdov je sorazmerno neizrazita povezanost med posekom brez odobritve ter mnenjem o pretirani sečnji je -0,2 ter realizacijo poseka in mnenjem o pretirani sečnji -0,28. V območjih, kjer naj bi bila po mnenju anketirancev večja ogroženost gozdov zaradi interesov lastnikov, je realizacija poseka manjša ($r=0,568$, $p<0,001$), kar je nasprotno od pričakovanega. Povedano drugače, večja je po mnenju anketirancev ocenjena ogroženost gozdov zaradi interesov lastnikov, manjši je delež realiziranega poseka od dopustnega poseka. Korelacija po gozdnogospodarskih območjih med mnenjem, da 'pretrana sečnja' ogroža gozdove in realizacijo dopustnega poseka ter poseka brez odobritve je sorazmerno nizka, vendar ustreza pričakovanjem (večja ocena ogroženosti zaradi pretrane sečnje - večja realizacija poseka).

2.5.3 Odločanje o gospodarjenju z zasebnim gozdom po GGO

2.5.3 Who should manage private forests by FMR

Stališče, ali naj z zasebnim gozdom gospodari država ali lastnik gozda, je v večini gozdnogospodarskih območjih podobno slovenskemu povprečju

Izraziteje odstopajo brežiško (17,3 %) in murskosoboško (23,5 %) GGO, kjer prevladuje mnenje, naj z gozdovi gospodarijo lastniki gozdov na eni strani ter na drugi strani nazarsko območje, kjer večina (55,6 %) anketirancev meni, naj z gozdovi gospodari država. Delež mnenj, da naj z zasebnimi gozdovi gospodari država, je na nazarskem območju za več kot 20 % večji od slovenjegraškega območja kot naslednjega. Predvidevamo, da je na tak odnos anketirancev na nazarskem območju vplivala struktura anketirancev v kateri je delež lastnikov gozdov manjši (preglednica 9) kot v drugih območjih ter tudi politična razprava o vračanju gozdov cerkvi, saj je prav na tem območju velika površina spornih gozdov.

Preglednica 10. Kdo naj gospodari z zasebnimi gozdovi po GGO?

Table 10. Who should manage private forests: forest owners or the state? (presentation by forest management region)

GGO / FMR	Država / State (%)	Lastnik / Owner (%)
Slovenija / Slovenia	30,7	69,3
Tolmin	29,7	70,3
Bled	29,0	71,0
Kranj	27,6	72,4
Ljubljana	30,4	69,6
Postojna	33,3	66,7
Kočevje	33,3	66,7
Novo mesto	31,3	68,8
Brežice	17,3	82,7
Celje	33,9	66,1
Nazarje	55,6	44,4
Slovenj Gradec	35,3	64,7
Maribor	33,6	66,4
Murska sobota	23,5	76,5
Sežana	33,3	66,7

3 ZAKLJUČEK

3 CONCLUSION

Ko povzemamo naše ugotovitve o stališčih slovenske javnosti do gozdov, bi najprej veljalo opomniti, da merjenje stališč z anketo nikakor ne pomeni ugotavljanja objektivnih dejstev, pač pa gre za ugotavljanje anketiranceve zaznave dejstev. Ta zaznava pa se od dejanskega stanja stvari lahko tudi precej razlikuje. Vedeti namreč moramo, da anketiranci stališča do različnih pojavov v družbi pogosto z lahkoto oblikujejo, tudi če s temi pojavi sploh nimajo osebnih izkušenj. To jim omogočajo tako množični mediji s svojim poročanjem o stvareh, kot tudi zasebni in poklicni stiki z drugimi ljudmi. Za sodobno družbo je tako značilno, da so mediji, javni nastopi politikov ipd. pogosto pomembnejša podlaga za oblikovanje stališč kot pa je to osebna izkušnja ljudi. Zato v primeru anket nikakor ne moremo vedno predpostavljati, da so izražena stališča odraz osebnega poznavanja stvari na strani anketirancev.

Iz podatkov raziskave Slovensko javno mnenje je razvidno, da se je skrb javnosti za okolje nasploh po letu 1985 zelo povečala, med vsemi vidiki ogroženosti življenjskega okolja pa je javnost najbolj zaskrbljena prav za stanje gozdov.

Stopnja zaznavanja ogroženosti gozdov je na splošno zelo visoka. Podlaga za oblikovanje tovrstnih mnenj anketirancev je bila verjetno kombinacija osebnih izkušenj na eni strani (tu mislimo na pretežno rekreativni stik z gozdom pri meščanih ter pretežno delovni stik z gozdom pri podeželanah) ter informacij, ki jih o tem posredujejo mediji na drugi.

Anketiranci so si najmanj enotni glede tega, koliko gozd ogrožajo interesi zasebnih lastnikov. Podatki kažejo, da lastniki to nevarnost ocenjujejo značilno nižje

kot nelastniki. Razlike v ocenah so torej tu posledica različnih interesov lastnikov in nelastnikov, kar vpliva tudi na oblikovanje njihovih stališč do tega vprašanja.

Med anketiranci je zelo prisotna tudi skrb zaradi pretrane sečnje v gozdovih, četudi podatki o sečnji tega dejstva ne potrjujejo. Tudi v tem primeru opazimo, da lastniki to nevarnost ocenjujejo značilno nižje kot nelastniki. Mogoče pa je tudi, da so te razlike deloma posledica boljšega poznavanja dejanskega stanja na strani lastnikov, saj lahko predpostavimo, da imajo več osebnih izkušenj in vpogleda na tem področju.

Kot največjo nevarnost za gozd pa anketiranci ocenjujejo onesnaženo ozračje. Zaznava tega vidika ogroženosti je v vseh skupinah zelo visoka, kljub temu pa je še nekoliko višja v skupini anketirancev, ki hodijo v naravo iz rekreativnih razlogov. Povečano zaznavo te nevarnosti pri tej skupini lahko pripišemo zlasti njihovi večji čustveni vpletenosti v problematiko gozdov. Zaradi visokega vrednotenja pomena narave so ocene ogroženosti gozdov pri tej skupini anketirancev na splošno višje, ne glede na to, ali temeljijo na osebni izkušnji s posledicami onesnaževanja ali ne.

Obtem pa velja opozoriti na dejstvo, da tovrstna stališča in skrb, izražena v anketi, še ne zagotavlja tudi dejanskega okoljevarstvenega obnašanja anketirancev. Vedeti namreč moramo, da okoljevarstveno obnašanje v praksi ni zastoj (kar odgovor v anketi pač je). Takšno obnašanje v praksi od posameznika trenja določeno odpovedovanje, bodisi v obliki plačevanja višjih davkov za okoljevarstvene namene bodisi v obliki spreminjanja ustaljenih življenjskih navad in razvad. Značilen je tu na primer primer vožnje z avtomobilom, izmerjen v isti anketi. Kljub temu, da velika večina anketirancev v odgovorih na mnoga vprašanja izraža zelo visoko načelno skrb za okolje, pa so jih je le zanemarljivo malo (okoli 5 %) pripravljenih kdaj pa kdaj odpovedati vožnji z avtom iz okoljevarstvenih razlogov. Splošno izražena mnenja v anketi torej niso zanesljiv napovedovalec dejanskega obnašanja anketirancev, ko je soočen z realnimi 'stroški' takšnega obnašanja.

Za zaključek lahko ugotovimo tudi to, da je odnos do gozdov v slovenskem prostoru do določene mere 'politiziran'. To se je pokazalo vsakokrat, ko je vprašanje v anketi vsebovalo zvezo med gozdom in zasebnim lastništvom. Za to, da bi z zasebnim gozdom gospodarila država, se mnogo bolj zavzemajo levo usmerjeni anketiranci, kot pa desno usmerjeni anketiranci. Levo usmerjeni tudi značilno bolj zaznavajo nevarnost za gozdove zaradi interesov zasebnih lastnikov ter nevarnost zaradi pretrane sečnje. Razlik pa ni v primeru grožnje zaradi onesnaženosti ozračja. Zanimivo je tudi to, da se po podatkih iz iste ankete tako levo kot desno usmerjeni anketiranci v povsem enakih deležih (okoli 90 %) zavzemajo za močno vlogo pri varovanju okolja nasploh. V konkretnem primeru gozdov pa se sistematično kažejo politične razlike med anketiranci glede vloge države in zasebnika, kar je verjetno odraz aktualnih političnih razprav.

SLOVENIAN PUBLIC OPINION ON FORESTS

Summary

The paper 'Slovenian public opinion on forests' is based on Slovenian public opinion (SPO) survey 1997 data. SPO is a general social survey conducted on a yearly bases. The sample is a probability sample, representative for the whole Slovenian population (age 18 or more). N is usually over 1.000 cases.

Six 'forest indicators' were included in the 97 SPO survey. All of them were new items, which means no direct cross-time comparisons can be made. However, a good time series is available for respondents' estimation to what extent they feel threatened by the forest's decline. In the context of 8 other environment endangering factors (i.e. air, river and landscape pollution, traffic noise, pesticides in farming, nuclear power plants etc.) forest's decline was perceived as the most threatening.

SOP 97 survey included the following substantial forest-related indicators: the importance of forest as a place for respondent's leisure activities; the importance of forest as a source of respondent's income; to what extent are Slovenian forests threatened by the interests of private forest owners, by excessive cutting and by polluted air, and who should manage private forests: forest owners or the state.

The paper contains comprehensive presentation of descriptive results on all forest-related items. The results are examined separately for various subgroups of population, i.e. according to the differences in education, recreational activity, ownership status, political orientation, forest management region...

The results suggest the following general conclusions:

- Compared to all other environmental threats, Slovenian respondents are consistently most worried about the state of the forests (cross-time comparisons)
- Forests are generally perceived as highly important as a place for respondents recreation activities.
- The forest does not seem to be a particularly important source of income (in case of respondents coming from forest-owning households)
- Respondents perceive all three types of threats (owner's interests, excessive harvesting and polluted air) as very high, especially the last two.
- A majority (2/3) of the respondents believes private forests should be managed by the owners.
- There seems to be a relationship between a respondent's political orientation and attitudes on who should manage private forests. Left oriented respondents and respondents with positive attitudes towards the former socialist system support the management by the state much more than do their political counterparts. This finding can be attributed to the fact that forest ownership has been a highly politicized issue in Slovenia after the 1991 system-change.

Forest management regions (FMR) in Slovenia are the basic frame for forest management planning. Accordingly, we have analyzed respondents' attitudes separately for different FMRs and examined the differences between them. The observed differences for various forest-related threats between respondents from different FMRs are small and insignificant. Respondents in every FMR believe forests are endangered by all three suggested factors (i.e. interests of private owners, excessive cutting, air pollution). The pattern of responses in different FMRs is most similar in the case of air pollution (as the source of forest endangerment), while it is least similar in the case of interests of private owners. In all FMRs the respondents' ranking of endangering factors is the same: air pollution is perceived as the most forest endangering, excessive cutting is in the second place, while interests of private owners are perceived as the least forest endangering. In addition, we have compared respondents' estimates of excessive cutting as the source of forest endangerment within individual FMRs with hard data on the actual amount of cutting. The official data reveal that the realization of annual allowable cut in Slovenia is only half of the potential amount, but the respondents still believe the cutting to be a threat to the forests. In most FMRs the responses about whether private forests should be managed by the state or by the forest owner are very similar to the response pattern of the whole Slovenian population. The only deviation is a FMR with the largest share of former church forests, the denationalization of which has been a political issue in the last few years.

VIRI / REFERENCES

- SIEGEL, S. 1989. Nonparametric statistics for the behaviour sciences. McGraw-Hill, New York, 399 s.
- SCHMITHUESEN, F. / KAZEMI, Y. / SEELAND, K. 1996. Perceptions and Attitudes of the Population towards Forests and their Social Benefits. Social Origins and Research Topics of Studies Conducted in Germany, Austria and Switzerland between 1960 and 1995. IUFRO Occasional Paper 7. URL: <http://www.cabi.ac.uk/info/publications/iocp-07-front.htm>
- TOŠ, N. / MALNAR, B. 1995. Projekt slovensko javno mnenje – primer infrastrukturne podatkovne baze slovenske sociologije. V Zbornik referatov s sociološkega srečanja. Ob 30 letnico SSD (Kramberger, A. / Kotarič, Z. ur.). Slovensko sociološko društvo, Ljubljana, s. 59-70.
- Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije v letu 1994. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana, 48 s.
- Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije v letu 1995. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana, 64 s.
- Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 1996. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana, 62 s.